مسئوولیت متن و شکل بدوش نویسندهٔ مضمون میباشد، عقیدهٔ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد

جورج فوستر
ترجمه: رحمت آریا

۲۰۲۵/۰۱/۲۶

د جورج فوستر یون لیک: له بنگاله تر لندن سفر
(۱۰)

وزیر چې د انگلیسي پوځیانو په ډېر قدرت پوه سوی وو، سولې ته د رسېدلو لپاره یې خپله ربښتوني لېوالتیا څرگنده کړه. خو ورسره د بنگال د دولت له لوري په لومړنیو موادو کې درج سوي شرایط یې رد کړل. هغهٔ د قاسم علي او (سامبرو) له تسلیمی څخه ډډه وکړه خو داړ یې ورکړ چې د یوهٔ د حذف او له خپل ټاټوبي څخه د بل د ایستلو لپاره به مناسب ابزار وموومي. دغه حالت د توافق د مادې د صلاحیت د تصریح لپاره ونهٔ منل سو نو ډگروال (منرو) دې ته اړ سو چې خپل لښکر د بنارس پر لور ولېږدوي. د یو شمېرو اروپایانو تېښته او (بیهار) ته د وزیر د ننوتلو په درشل کې او پټني ته زموږ د ځواکونو شاتگ، وزیر ته یو شمېر خوشبینانه هیلې را ټوکولې وې چې دا هیلې د بوکسار په ماتې کې ټولې له منځه لاړې. په دې ماتې پسې وزیر د خپل لښکر بیا جوړول په دې ډول سره تر لاس لاندې ونیول چې دا لاره مخکې د هندوستان د واکمنو له پلوه نهٔ وه منل سوې. د یوې ارزښتناکه قلمي نسخې لیکوال [1] چې دغه روایت په څرگند ډول سره بیانوي وایي چې د وزیر د اغیز او ربښتوني اقتدار دوره د بوکسار په جگړې کې پیل سوه. د هندوستان د دود دستور پر بنسټ، دغه شهزاده دومره لوی لښکر راټول کړ چې د ساتلو لپاره یې د هېواد سرچینو ځواب نهٔ سوای ویلی. ان کله چې بودیجه کافي نهٔ وي د سیمه ییزو پوځیانو تنخواه گانې اغلب وختونه لږ ویشل کېږي چې کېدای سي ناوړه او شدیدې منفي پایلې ولري. د وزیر په ځواکونو کې د پام وړ شمېر آس سپارهٔ او د توپخانې ځواک وو، سرتېري له بېلابېلو ملتونو او قومونو څخه او اکثریت یې مغول ول. دغو ځواکونو چې ذاتاً یې په بریدگر او غولوونکي چارچلند شهرت درلود په ډېري چټکی سره د خپلو تنخواه گانو د ورکړې په مودې کې غبرگون ونبود او ډېري وختونه به یې یا پاڅون کاوهٔ او یا به یې داسې اقدامات تر لاس لاندې ونیول چې د سیمې مدیریت یې بې سیکه یا ضعیف کاوهٔ. بزگران او ولسوالان اړ ول چې سرتیرو ته تنخواه ورکړي او دوی د سرتېرو د حسابونو تر پاکولو پورې د سرتېرو د رحم تر چړې لاندې اوسېدل. دغه حالت د پام وړ بې نظمی رامنځته کړې وه چې د نورو دولتي اړتیاوو د رفع کولو لپاره یې کومه سرچینه پرېنښوده. په بوکسار کې ماتې د وزیر د ستونزو پیټی لږ سپک کړ، دلته د مغولو سپرو ځواکونو په جگړه کې د گډون هېڅ تکل ونښود ځکه

---

[1] - Colonel Munro

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راالیرلو مخکې په ځیر و لولئ

دوی لومړني کسان ول چې د جګړې له ډګر څخه وتښتېدل. هغوی د خپلې ناځوانۍ په منلو سره غوره وبلله چې د وزیر ځنګ ته ورنسي.
د انګلیس لښکر له بنارس څخه وخوځېد ترڅو چنارګهر کلابند کړي. خو د چنارګهر د نیولو له دوه وو ناکامو هڅو وروسته بنارس ته په شا سو. د ایالت د هندوانو مشر (بل وَت سینګ) له وزیر سره د انګلیسانو پر ضد یو ځای سوی وو او د ګنګا په شمالي څنډه کې د بوکسار دښتې ته مخامخ یې د یو شمېر ځای پر ځای سویو سرتېرو مشري کوله. نوموړي له جګړې وروسته له وزیر څخه ځان لیرې کړ او له ډګروال منرو سره په توافق ورسېد او په دې پسې یې ځان له انګلیسي ځواکونو سره همغږی کړ. خو کله چې د چنارګهر نابریالی کلابندی او د وزیر پرمختګ یې ولید یو ناڅاپه یې بنارس او تازه جوړ سوی تړون خوشي کړ او په شا سو.
په دې وخت [2] کې ډګروال مونرو د لښکر له بولنې استعفا ورکړه او د لښکر مسؤولیت جګړن فلچر Major Fletcher واخیست. فلچر په چټکۍ سره له بنارس ووت او د وزیر په تعقیب کولو پسې ورغی چې تر جوانپور پورې سیمه یې کلابند کړې وه. فلچر لښکر په دوه وو برخو وویشـهٔ : یوه برخه یې د جګړن ستیبرت Marjor Stibbert په مشرۍ وه چې د چنارګهر کلا یې ونیوله او ورپسې د وزیر د قلمرو تر داخلي برخو پورې یې پرمختګ وکړ. په همدې حال کې په خپله فلچر شخصاً د لښکر بله برخه د الله آباد سیمو ته چې ددهٔ تر کنترول لاندې وې ولېږدوله. وزیر چې ددغو د پرمختګ په حال کې ځواکونو پر وړاندې د دربېدلو توان په ځان کې ونـهٔ لید، د مرهټه وو یوه ډله یې راوغوښتله؛ د مرهټه وو دا ډله د (کوره) [3] له لارې د وزیر سیمې ته ننوتلې وه خو په پای کې د جنرال کارنک [4] په مشرۍ یې ماتې وخوړله. مرهټه ددوهم ځل لپاره په (اکبرپور) [5] کې د همدغـهٔ افسر تر برید لاندې راغلل او پایله یې له سیمې څخه د مرهټه وو په وتلو واوښتله؛ خو دوی په دې بریالي سول چې د اروپایانو د لوژیستیکي ملزوماتو ډیره برخه لوټ کړي. هغو ډېر ژر مجبور سول د (کلوپي) [6] په ګودر کې د جمنا له سینده واوړي، دغلته دوی هڅه وکړه چې یو ځل بیا سره راټول سي. له یوې لنډې نښتې وروسته ټول تیت او تاش په تاش سول. وزیر مرهټه وو ته بلنه ورکړې وه چې (اودهيOude) ته ورسي خو د هغوی د سبسایدۍ د ورکړې د تادیاتو ترتیبات یې ونـهٔ نیول. هغـهٔ له دې ډاره چې ښایي دغه ماتې ددهٔ پر ضد په یوه باالقوه تاوتریخوالي او یا د سرتېرو په منځ کې یې د ناآرامۍ لامل وګرځي غوره وبلله چې له هغو سره مل او ملګری نـهٔ سي.
د وزیر وضعیت له بده پسې بد سوی وو. هغـهٔ د خپل قلمرو ډیری برخه له لاسه ورکړې وه، د لښکر د سرتېرو د تېښتې شمېر ډېره او لښکر ضعیف سوی وو او خپل ځان یې په داسې حالت کې لیدهٔ چې نـهٔ مالي توان او نـهٔ متحدان لري. د بوکسار [7] له جګړې وروسته چې ډېره ناامیدي ورسره مل وه روهیلکند ته یې شاتګ وکړ او هلته

---

[2] - دغه پېښه د ۱۷۶۵ز کال په پیل کې رامنځته سوه. - لیکوال

[3] - Corah : دغه ولسوالي چې د الله آباد په سیمې کې ده له جمنا سره پوله لري. - لیکوال

[4] - Général Carnac : د ۱۷۶۵ز کال د مې په میاشت کې- لیکوال

[5] - Ackbarpour :د ۱۷۶۵ز کال د مې یا د جون په میاشت کې. - لیکوال

[6] - Culpee

[7] - دا زما دنده ده چې د فرخ آباد له برجسته شخصیت احمد خان بنګښ څخه چې پخوا په هندوستان کې د خپلې زړورتیا او سخاوت له کبله د پام وړ ګرځېدلی دئ دلته په قدر یادونه وکړم. کله چې د بوکسار له جګړې وروسته ډګروال مونرو ورڅخه وغوښتل چې د شجاع الدوله د لا ماتولو لپاره چې د هغهٔ د کورنۍ اوږدمهاله دښمن وو ورڅخه د مرستې غوښتنه وکړه په زغرده وویل چې ددهٔ د شرافت احساس ورته اجازه نهٔ ورکوي چې د یوهٔ مغلوب پروړاندې دې وسله پورته کړي.

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولـئ

يې خپلې کورنۍ ته پناه يوړه او له روهيليانو يې د مرستې غوښتنه وکړه. حافظ رحمت خان ورته ددهٔ له ارزښت او لياقت سره سم درنده مېلمستيا او درناوی وکړ او ټول لازم امکانات يې ورته برابر کړل. خو حافظ رحمت خان له وزير څخه په ټينګه وغوښتل چې له انګليسانو سره دې د سولې په لټون کې اوسي تر څو وکولی سي خپله له لاسه تللې پانګه بېرته تر لاسه کړي. وزير چې په بدبختيو کې ډوب او د جګړې د تود ساتلو لپاره يې بله هېڅ ډول وسيله نـهٔ درلوده عاقبت الامر پرېکړه وکړه چې نور به د انګليس په ترحم ډډه ولګوي. وزير فرانسوی (مسيو جنتيل) [8] د انګليسانو ګارنيزيون ته واستاوهٔ چې د خپلو دښمنانو له نياتو څخه خبر سي. مسيو جنتيل د وزير پيام انګليس بولندوی ته وړاندې کړ چې د مکاتبې لحن يې د نورو مکاتبانو د لحن په پرتلې د پام وړ توپير درلود. هغـهٔ څرګنده کړې وه چې ددوی ترمنځ رامنځته سوې دښمني کولی سو په الهي مشيت پورې وتړو. هغـهٔ د رامنځته سويو پېښو له لارې ددې خبرې لپاره روښانه شواهد درلودل او پرېکړه يې وکړه چې د انګليس د درناوي وړ مشرانو په انصاف باندې اعتماد وکړي چې په خپلو خبرو او ژمنو کې ثابت قدمه پاتې سول. هغـهٔ د خپل خبرو په پای کې وويل : «زه ثروت او قدرت ته هېـڅ ارزښت نـهٔ ورکوم، ستاسو دوستي او ملاتړ يوازينی شی دئ چې زه يې غواړم. انشاء الله ډېر ژر به ستاسو تر څنګ اوسم او ممکن هغه وخت به له ما سره هر هغه شی وکړئ چې ستاسو په فکر کې ګرځي» دغه وخت کې لارد کلايو [9] بنګال ته رسېدلی وو او د دولت له پلوه ورته اجازه ورکړل سوه چې د جنرال کرنک General Carnac ترځنګ دې له وزير سره خبرې اترې وکړي. له کتنې وروسته د ۱۷۶۵ز کال د آګست په مياشت کې په الله آباد کې د سولې تړون په بریالیتوب لاسليک سو. په دې تړون کې تصريح سوې وه چې د ښکېلو خواوو تر منځ به د دايمي سولې يو تړون رامنځته سي. که د طرفينو په قلمرو باندې بل څوک بريد کوي نو پوځي مرسته به له يو بل سره وکړي. ددې ترځنګ وزير له دې خبرې منع سوی وو چې له قاسم علي، سامبرو او يا له کوم فراري انګليس څخه به کار واخلي. په پام کې وه چې د (کوره) او (الله آباد) سيمې به پادشاه ته وسپارل سي. (بل وت سينګهـ) به د بنارس په زمينداری کې خپل موقعيت وساتي چې د (اودهې) د صوبه داری يو جاګيردار يا تيول پېژندل کېږي. پر دې برسيره په دې ايالت کې د چنارګهر Chunar - Ghur کلا به انګليسانو ته وسپارل سي. د وزير په ټوله سيمه کې د انګليس په سوداګريزو توکو به هېڅ ډول ماليات نـهٔ وضع کېږي. د وزير ټول همکاران او نور افراد چې له انګليسانو سره په وروستيو جګړو کې ښکېل ول له عفوې برخمن سي. په پای کې به دا تړون د وزير پر زامنو هم لازم الاجراء پاتې سي.

انګليسي بريمنو ځواکونو شجاع الدوله ته د هغـهٔ تر کنترول لاندې ټولې ځمکې چې مخکې يې د نابودۍ کندې ته نـېږدې کړی وو بـېرته وروګرځولې. هغه اصطلاحات چې ددهٔ په هکله وکارول سول په څرګنده د هغـهٔ د لويتوب او د ستاينې وړ روحيه ښيي او د هغوی فکري بڼه منعکسوي. ددغه هندي اتل شهرت په ناحقه د ښاغلي داو Mr. Dow له لورې پيکه او لکه داره سوې دئ چې ادعا کوي : «شجاع الدوله خپله پانګه وساتله او د سوبمنو عالي خصوصياتو، دی له وسوسې خوندي پرېـښود.» خو دا د تأييد وړ واقعيت دئ چې لارد کلايو په قاطعيت سره د وزير

---

[8] -Monsieur Gentil : په همدې تړاو نجف خان هم د وزير له لورې استخدام سو چې له انګليسانو سره خبرې اترې وکړي. خو نوموړی د خپل مافوق د مطلبو شرايطو د ترلاسه کولو په پرتلې تر ډېره په خپلو موخو متمرکز وو.

[9] - Lord Clive

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولـئ

له لوري هر ډول وړانديز سوی انعام رد کړی دئ. د تړون په شرطونو برسيره، [10] د ښکيلو خواوو تر منځ يو بل توافق رامنځته سو چي وزير بايد د جنګ د لګښت لپاره پينځه لکه روپۍ د انګليس دولت ته وسپاري، دا ځکه چي انګليسانو هغه مهال د بنګال په چارو کي چي د مير جعفر له مړيني وروسته نظام الدوله ته لېږردېدلي وو ګډون نـهٔ درلود.

نور بيا

تړون له شجاع الدوله سره وسو چي...

قدرمنو لوستونکو! د ښاغلی رحمت آريا د آرشيف: لينک

---

[10] - وزير ته د هغهٔ د قلمرو بېرته سپارلو مسئلې نهٔ يوازې د برتانيې د ملت شهرت لوړ کړ بلکه د سياست له اصولو سره يې هم همغږی وموند. دا اقدام فراست او دور انديشي ښيي چي په دردناک ډول سره د نورو راتلونکو پېښو په وسيلې تأييد سوی دئ. لارد کلايو کمپنۍ ته په يوه لېږل سوي ليک کې ليکي : « موږ چي شجاع الدوله ته د هغه قلمرو بېرته وروګرځاوهٔ دليل يې تر ډيره د درناوي او د يوهٔ شريف نيت په پرتلې چي ګڼي نوموړی له خپلو ګټو سره ملحق کړو بلکه د شرکت د ځمکو پراخولو ته زموږ نالېوالتيا ده؛ که څه هم دا دليل روښانه دئ او د ډېريو کسانو له نظره ړښتونی دليل د هغهٔ د ساتلو لپاره دئ. دا کار به موږ اړ کړي چي خپل لښکر پراخ کړو او نور اضافي جاګيرداران مقرر کړو. هلته بې شمېره ظلمونه تر سره کېدل او د کمپنۍ له مرکزي رياست څخه په ليرې واټن کې چا نهٔ سوای کولای د يادو ظلمونه مخه ونيسي او يا يې اصلاح کړي. دغسې وضعيت وو چي له ناچارۍ يې يو بلې نښتې ته لاره خلاصوله. د نوي رژيم د ملاتړ لپاره که موږ له هر ډول پخوانيو حقوقو څخه تېرېدلو او شتمني مو وړاندې کوله بيا هم له خطر سره مخامخ کېدلو او په پای کې د جاه طلبيو په مديريت کې زموږ د ماتې په دليل ول چي بوميان برلاسي سول. په هند کې دغه ټکي ته پاملرنه مهمه ده چي هغه هدايا او تحايف چي اغلب وختونه ذينفوذو خلکو او يا دا وانګيرو چي پر هغوی باندې مسلط دي په دې موخه ورکول کېږي چي يا شخصي امنيت ترلاسه کړي او يا شتمني ورڅخه ترلاسه کړي. رد سوی وړانديز د نارضايتۍ څرګنده نښه ده او په ډاګه کوي چي يا دا هديه ناکافي ده او يا دا چي مخکې له مخکې بل لوی او د پام وړ انعام ته سترګې پر لار وو. شجاع الدوله په لومړيو کې د لارد کلايو له اقداماتو څخه وارخطا وو او د هرډول هدېې له اخيستلو څخه يې ډډه کوله او له خپلو ګټو سره د دښمنۍ په معنی يې تفسيرول. خو کله چي د تړون په پای کې يې يوه متوسط الارزښته د لاس د ګوتی غمی د حسن نيت په توګه ترلاسه کړ د سرتېري مناعت يې وستايهٔ. - ليکوال

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولـئ